

לע"נ ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"נ מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 643

המאמר השבועי שבת אורה

קורח

אזהרה המורה: העלון מיועד אך ורק לרציניים שיוצאים את חשיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת רב דב בן ר' מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה. מוסר והנהגות

שח רבי דב יפה זצ"ל משגיח בשיבת כפר חסידים: רבי הירש מיכל שפירא זצ"ל, מגדולי ירושלים, היה ידוע כקדוש עליון. לאחר ממעריציו שפנה אליו בבקשה לקבוע עמו חברותא, השיב כי יאות ללמוד עמו רק לאחר שילמד ארבעה עשר פעמים את הפרק הראשון של המסילת ישרים. מעשה שהיה בהורים שזכו לשוב בתשובה, אך בנם בן השנים עשר, לא היה מעוניין ללכת בעקבותיהם. הביאו את הדברים לפני הסטייפלר זצ"ל, והוא אמר שלא ילחצו עליו, אך יציעו לו ללמוד בצוותא מסילת ישרים. לאחר שהילד התרצה, למדו עמו את הפרק הראשון במסילת ישרים. הילד, שהיה מוכשר במיוחד, ביקש בעקבות הלימוד, לבקר בשיבה על מנת להתרשם. לימים השתדך הנ"ל עם בת לאחת המשפחות המיוחסות שבישראל, וכיום הוא מכהן כמרבין תורה בשיבה נודעת. מורנו רבי אליהו לופיאן זצ"ל, המסיל את אותם שאינם לומדים מוסר, לחולים במחלת הקדחת. המאפיין העיקרי של מחלה זו: חוסר יציבות בחוס הגוף, כאשר חוס הגוף משתנה בתדירות מחס לקור ומקור לחוס וחוזר חלילה. כך גם מי שאינו לומד מוסר, קרוב הדבר שהוא סובל מחוסר יציבות מתמיד, ולימודו ושאר עניני עבודת ה' שלו מושפעים מאד ממצבי רוח מתחלפים, ארועים שונים וכדומה. וזכורני, שכאשר היו מגיעים לפרשת קורח, המספרת על אדם גדול כקורח אשר נפל לתהום כה עמוקה בגלל קנאה, היה רבי אליהו לופיאן זצ"ל שואג כארי: "נו, אז צריך ללמוד מוסר, או לא צריך..." רבי אליהו לופיאן סבר שראוי לבעל נפש ללמוד בכל יום מוסר במשך כשעה, אלא שלדברים אי אפשר לתקן יותר ממשך זמן של מחצית השעה. סיפר לי אחד, ששאל את רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל: במה על הציבור להתחזק במיוחד? השיב לו רבי מיכל יהודה: "לב יודע מרת נפשו, וכל אחד אמור לדעת על עצמו במה הוא לקוי במיוחד. אך צריך לדעת שמי שאינו לומד מוסר, הרי דברים רבים שהוא צריך להתחזק בהם נעלמים מידעו". (מפני מרן המשגיח)

כתב רבי ליב חסמן זצ"ל (המשגיח בשיבת חברון): הנהגו מבחינים בשתי קבוצות קיצוניות, בקצה האחד עומדים בני אדם המתבוננים על דרכיהם ושמים לב להליכותיהם (על ידי לימוד מוסר), אדם הנמנה עם קבוצה זו הוא האדם החי - המעולה; כנגדם, בקצה השני, ניצבים אלה שאינם מתבוננים ושכלם שקוע בתרדמה. המרחק בין שתי קבוצות אלו דומה למרחק שבין השמים - שהם המקום הרוחני הגבוה ביותר - לבין הארץ שאינה אלא גוש מוצק של עפר ואבנים חומריים ודוממים. ננסה להמחיש את הדברים, אדם ישן, שלם הוא בכל כוחותיו, ידיעתו והשכלתו ובל מעלות האדם בו. תעיד על כך העובדה, שמיד כשיתעורר משנתו יהיו בו מעלותיו ושכלו הבהיר ללא שינוי כמקודם. למרות זאת, בשנתו הרי הוא מוטל כאבן דוממת שאין לה הופכים. כל חשיבותו הוא רק משום שכאשר יתעורר משנתו יהיה שוב אדם עם כל מעלותיו. כך הוא הדבר בהתבוננות האדם על דרכיו. מי שאינו מתבונן, שכלו ישן וכאילו הוא מת. חשיבות האדם בזמן שאינו מתבונן נובעת רק מכך שהוא יכול עדיין לשוב להתעורר ולהתבונן. (יארד יהל' ח"ג)

כותב רבי אליהו לופיאן זצ"ל: הרוצה להציל נפשו מדרת שחת, ולעשות את העיקר עיקר והטפל טפל בלבו בדעתו ובנפשו, אין עצה כי אם על ידי לימוד המוסר ולא זולתה: (לב אליהו)

רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל משגיח בשיבת פוניב' כותב: ענין המוסר הוא פיקוח נפש ממש. אני במצבי כמדומני כי בלי לימוד המוסר, אין בידי להבין, איך יתכן אפילו שעה אחת במצב "סור מרע"? כי הרע שורר באדם בלי הפגנות. (אור יחזקאל)

מדברי החפץ חיים: "האיך אפשר לאדם להיות יהודי, מבלי אשר יחשוב שעתים ביום על עצמו לתיקון מידותיו ומעשיו?" (מכתבי חפץ חיים)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ויקח קרח. חז"ל מעידים: "קרח שפיקח היה", קרח היה גדול בתורה מאד, והוא וכל הנלווים אליו היו חשובים מאד כמבואר בפסוק: "נשיאי עדה קריאי מועד" כלומר שבכל אסיפה חשובה בכלל ישראל היו המה נקראים לפאר ולייקר את האסיפה, זאת משום שהיו "אנשי שם", פירוש בעלי "טוב שם משמן טוב". מה יכול לשנות מצב מרומם כזה? מילה אחת היה מציין הסבא מקלם זצ"ל (חכמה ומוסר ח"א) שבה טמונה התשובה: "ויקח". הלב לקחו, נולד בלב קמצוץ קנאה באליעזר בן עוזיאל צעיר אחיו. קנאה כזו עלולה להיוולד בלב כל אחד, אלא שהנידון הוא מה הוא עושה איתה, האם מפתח ומגדל אותה, או אומר לעצמו שזה מעשה יצר, וחובתו להאמין שהקב"ה מסבב כל מסובב ועליו לשלוט על מידותיו ולהבליג. הלימוד הגדול עד כמה תוקפה ועוצמתה וסכנתה של מידת הקנאה שיכולה להוריד מהדרך לגמרי גדולי עולם, נביאים, מקבלי התורה. על כל אדם לחוס על נפשו ונפשות ביתו וכל קניניו שלא לפתח קנאה לברר מעשיו ולזכך מידותיו. איך צריכה להיות הגישה למידת הקנאה, היה רבי דניאל מובשוביץ זצ"ל הי"ד אומר: האם שמענו פעם אדם שמקנא בגשר שיש לו כנפיים? הלא מה טוב היה אם יכול היה לעוף! אדרבה, אם יוולד אדם עם כנפיים יהיה בעל מוס. כך צריך להיות מבט האדם, שאילו יקבל את מה שיש לדעתו יהיה בעל מוס. כי אם היה צריך את אותה תכונה היה הקב"ה נותן לו אותה, ואם לא קיבל תכונה זו, סימן שאינו צריך אותה ואם תהיה לו תכונה זו יהיה לו מוס. (כתבי הסבא מקלם ותלמידיו: "לתת עילוי")

ואון בן פלתי בני ראובן: בגמרא (סנהדרין קי') מובא על הפסוק במשלי (יד-א) "חכמות נשים בנתה ביתה" זו אשתו של און בן פלתי, ואכן צריך להבין מה החכמה המיוחדת שהכתוב משבח בה את אשתו של און בן פלתי - "חכמת נשים בנתה ביתה", הרי כמו שמובא בגמרא שם שאשתו של און בן פלתי אמרה לו דבר הגיוני, שבין אם משה הוא המנהיג ובין אם קורח יהיה המנהיגאנתה תישאר תלמיד ולא תעלה לגדולה? ותירץ רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שלומדים אנו מכאן שבשעת כעס אין הגיון! כשאדם כועס קשה להשפיע עליו, ואם אשתו של און בן פלתי בכל זאת הצליחה להשפיע עליו זה מראה על הפקחות הגדולה שלה שידעה כיצד להשפיע על בעלה בחכמה מיוחדת ובדרכי נועם (פנינים משלח נבוה)

רב ל'סם בני לוי: המגיד רבי שלום שברון זצ"ל אמר מה חושבים אנו, שקורח היה איש פשוט? הרי אמרו: "וקורח שפקח היה מה ראה לשטות זה עינו הטעות, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקל כנגד משה ואהרן, אמר, שבבילו אני נמלט, (מ"מ) פירוש "שראה"? איך ראה? בעיתון? באיזה עין הסתכל? בוודאי ברוח הקודש! כלומר שקורח הגיע למעלת רוח הקודש, ראה את שמואל הנביא יוצא ממנו, וראה זו סיגורה את חושיו, ועיורה את עינו, נחלק על משה ואהרן והסוף ידוע... ומכאן היה מסיים רבי לייב חסמן זצ"ל ראה "שגם בעל רוח הקודש צריך ללמוד מוסר!" (תקניד ויאמר לך)

ל'כן אתה וכל עדתך הנעדרים על ה'". ביאר מרן הרב מבריסק זצ"ל: "יש שני סוגי בעלי מחלוקת, יש אנשים שעושים מחלוקת למטרה שרוצים להשיג על ידי המחלוקת, וסבורים הם שהמחלוקת תקרב אותם אל מבוקשם, באופן זה המחלוקת היא רק איך להשיג את מטרתם. אולם יש בעלי מחלוקת שיוצעים שלא ירוויחו כלום על ידי המחלוקת, אלא שיש להם תאוה של מחלוקת והם נעשים שבעים ומרוצים מעצם המחלוקת, כיון שתאוות המחלוקת בוערת בהם." וזהו שאמר להם משה רבינו, כי הבדיל אלקי ישראל אתכם לעבוד את עבודת המשכן, ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהונה, והיינו שנבחרתם להיות לויים, ואי אפשר שיהיה שום שינוי בזה, ולוי אינו יכול להיעשות כהן, ונמצא שהמחלוקת שלכם אינה כדי להרויח דבר, אלא מחלוקת לשם מחלוקת, וזהו שאמר 'לכן אתה וכל עדתך הנעדרים על ה', בלא טעם ותכלית, אלא רק להיות 'נעדרים על ה'". (שיעורי רבנו מאיר הלוי)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"ספרראות"

מעשה היה באחת העיירות שבגליציה, שהפקידו אצל אדם סכום כסף נכבד והוא הניח בכיס האחורי שבמכנסיים, בעוורו בדרך, משמש השומר בכיסו, ונילה כי הכסף נעלם, כשנודע הדבר לבעל המעות, הוא תבע את השומר לדין תורה, לפני רבי יצחק שמלקים זצ"ל וה"בית יצחק" אב"ד למברג אשר פטר את השומר מלשלם, כדין שומר חנם שפטר מלשלם, כשנשאל הרב כיצד פסקו מתיישב עם פסק של ה"חתם סופר" ורבי משה סופר זצ"ל, שהמניח בכיס התפור במכנסיים נחשב שפשע בשמירה וחייב לשלם, כדין שומר חנם שחייב אם לא שמר כראוי, השיב רבי יצחק שמלקים: כי ה"חתם סופר" פסק את פסקו בעיר כהונתו פרשבורג, שבה היה נהוג ללבוש חליפה קצרה, ועל כן קל לנגב ארנק המונח בכיס המכנסיים, והמניח שם נחשב שלא שמר כראוי, אולם במדינת גליציה המנהג היה ללבוש חליפה ארוכה ועל כן אין הנגב יכול להגיע בקלות לכיס שבמכנסיים, והמניח שם שמר כראוי ואין לחייב אותו. (משפט כהלכה)

"עני של טעם"

הטעם למה נקראת "משנה" כתב בספר "הערוך" בשביל שהיא שנייה לתורה, שהתורה ששמעו כל ישראל בחר סיני, היא תורה שבכתב, ומשה רבינו שמע המשנה, מפי הקב"ה פעם שנייה, והוא תורה שבעל פה.

"מפי כתב"

רבי יוסף אליהו הענקין זצ"ל סיפר מפגישתו ההראשונה עם החזון איש זצ"ל קודם שיצאו לו מוניטין כנאון אדיר מגדולי הדור. ה' זה בעיר סטויפץ במדינת פולין, ושניהם נודמו בבית הרב אב בית הדין דסטופץ. הרב לא היה אז בביתו, ושניהם חיכו לחזרתו. הרב הענקין לא ידע מי הוא האברך המחכה גם כן לרב, ונכנס עמו בשיחה לדעת מה טיבו. וכך היתה השיחה ביניהם: הרב הענקין נתן לו שלום ושאלו לשמו, והחזון איש השיב: שמי אברהם ישעיהו קרליץ. — מה מלאכתך? — חנוני. (היתה לו אז חנות קטנה שאשתו התעסקה בה והוא ישב יומם ולילה על התורה). — הקובע אותה עתים לתורה? — כשיש פנאי לומדים. — מה הביאך הלום, לבית הרב? — הרב שלח לקרוא לי. חשב הרב הענקין, אזלי יש לחנוני הזה סכסוך עם איש מאנשי העיר, והרב הזמין לדין בדבר הסכסוך. עודם מדברים, רב של העיר סטויפץ חזר לביתו, ומיד נכנס עם הרב הענקין לחדר מיוחד לדבר עמו. כשיצא הרב הענקין מן החדר, כבר נודע לו טיבו של האברך "החנוני" וסיבת ביאתו לבית הרב. הרב בקשו לבא אצלו כדי להזמין למלא מקומו על כסא הרבנות במשך איזה חודשים עד אשר ישוב מנסיעתו לרוסיה הנה נפלא הדבר, איך שתשובת החזון איש, בכל ענוות חן שלה, קלעה אל המטרה. "כשיש פנאי לומדים!" הרי זה עצם חיוב תלמוד תורה...עד כמה הוא הכרח הפרנסה צריך עיון גדול ושיקול הדעת לכל אחד כפי מצבו, ואין לקבוע שיעור קצוב בזה. אך זה ברור שאינו רשאי להרבות בעסקים יותר מכדי צורך פרנסתו ולמעט בלימוד התורה באמתלא שאין לו פנאי, והעושה כן עושה את הטפל לעיקר והעיקר לטפל ולא יצא ידי חובתו בתלמוד תורה שהיא כנגד כולם. וחזן מזה, כבר אמר החפץ חיים זצ"ל: "בזיעת אפך תאכל לחם" היא קללה, ואין להדר. (רבי אברהם יעקב פאס זצ"ל ראש ישיבת "תורה ודעת" ארה"ב)

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן שני דברים, אחד מותר באכילה, ואחד אסור באכילה. נתחברו ואחר כך נפרדו, זה שהיה אסור הותר, וזה שהיה מותר נאסר?
תשובה: בשר שנשחט (כדין) ומלח בצידו, הבשר אסור באכילה, כיון שעדיין לא נמלח, והמלח מותר, ואם נתחברו, כלומר, המליחו את הבשר, על ידי המלח, ונפרדו, המלח אסור באכילה, כיון שבלוע בו דם, והבשר מותר באכילה לאחר המליחה (כדין) (בחוותיך אשתעשע)

הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשיתי את מי רציתי ומי מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם: על גודל האחריות של ראשי העם ניתן ללמוד מהמעשה כדלהלן: חתנו של החפץ חיים רבי אהרן כהן מחבר ספר "עבודת הקרבנות", עוד בהיותו סמוך על שלחן חותנו, נחל פעם אכזבה בהשתדלות להשיג משרת רבנות בעיר מסוימת - הצטער על כך רב אהרן והשיח את לבו בפני חותנו. החפץ חיים דיבר על לבו, והצביע לפניו על כובד העול וגודל האחריות שברבנות, עד שאין כדאי להצטער ולהתמרמר בשל אי קבלת משרת רבנות. ברם דעתו של רבי אהרן לא נחה וכשראה זאת החפץ חיים הציע לפניו לספר לו מאורע שאירע לו בתקופה הקצרה שבה כיהן כרב בעיירתו ראדין, ושהיה את אחד הגורמים לעזיבתו את הרבנות - אך בתנאי שיקבל רבי אהרן על עצמו ויבטיח לו לבל יספר לאיש כל עוד שהוא החפץ חיים יהיה בחיים. וכך סיפר החפץ חיים: אחד מקצבי העיר נתפס כשהוא מוכר בשר טרף בשאט נפש ובידיעה ברורה על מעשיו. לאחר שהתברר מעל כל כל ספק על מעשיו החמורים העברתי אותו מחזקתו שהיתה עד היום ושוב לא היה יכול להתעסק במכירת הבשר כעבור ימים אחדים הופיע האיש בפתח ביתי. שבור ורצוף, כשדמעות חונקות את גרונו, הביע חרטה עמוקה על מעשיו והבטיח בכל היקר לו כי לא ישוב עוד לכסלו. הוא התחנן בפניי, שאעניק לו הזדמנות שנייה ואשיב לו את מטה לחמו. כשראיתי כי חרטתו כנה ואמיתית, ומתוך מודעות למצוקתו הכלכלית הקשה, החלטתי להעדיף את מידת הרחמים והתירתי לו לשוב לעבודתו, ואילו על חטאו קנסתי לנרב לבית המדרש "פוד" (אורבעים ליטרא) של נרות. הקצב לא האריך ימים לאחר אותו מעשה, וכעבור זמן קצר הלך לעולמו, וכל מה שאירע עמו ירד מעל הפרק. באחד הימים ואני לומד כדרכי בעזרת נשים שלידי בית הכנסת, נפלה עלי תרדמה, ובחלומי והנה שלושה אנשי צורה מופיעים לנגד עיני, והגדול שביניהם פונה אלי בשאלה: "ר' ישראל מאיר, הלא תזכור את המאורע באותו קצב שקנסתו לנרב לצדקה "פוד" של נרות, אמור נא איפוא - לשם מה קנסתו בקנס זה, האם רק בתור עונש למען יזהר להבא, וכן על טובת הציבור למען ישמעו ויראו, או גם למען תהיה לנענש כפרה על עוונות...? נדהמתי מאד, עד שלא מצאתי מילים בפני... ברם, ראש המדברים הרגיעני ואמר, שימתינו לי עד שתשוב אלי דעתי. נתתי לב להיזכר באותו עניין, ולבסוף השבתי שעד כמה שאני זוכר הרי הטלתי עליו את הקנס לשם עונש, ולא לשם כפרה! האורחים הודו לי על תשובתי ונפטרו ממני. כשהתעוררתי מתרדמתי היה ראשי כבד עלי, ועשתונותי נבוכים מבלי למצוא מרגוע לנפשי... חזרתי לתלמודי ושוב נפלה עלי תרדמה - הפעם הופיע לפני הקצב הגדון כשהוא כולו רצוף ומדוכדך ובקול בוכים החל טוען כנגדי: "אוי רבי, מה עוללת לי בתשובתך לבית דין של מעלה... כשעמדת בדין והקטיגור תבע לדונני בגיהנם בעוון האכילת טריפות, טענתי שכבר נתכפרתי בקנס של הנרות - שאתה, רבי הטלת עלי. לעומתו טען הקטיגור, שהקנס לא בא לשם "כפרה" אלא לשם עונש גרידא. הוחלט איפוא לשאול את פיד על כוונתך - ומאחר שתשובתך היתה שלא התכוונת לשם כפרה, יהיה עתה עלי לעבור יסורי גיהנם קשים כדי להצרף מאותו עון וי לי ו...". סיים החפץ חיים ואמר: מכיון שעול הרבנות בכללו היה למורת רוחי, הרי לאחר מעשה זה כשהקיצתי משנתי גמלה אצלי ההחלטה להסתלק מן הרבנות... הלא תראה איפוא, רבי אהרן יקירי, מה גדולה גוראה היא האחריות הכרוכה ברבנות, סיים החפץ חיים את שיחתו. לאחר ומן שימש רב במיכלישוק, ובשנת תרפ"א נתקבל כר"מ ביפו. מנוחתו כבוד בהר הזיתים. (גדולי הדורות)

מפתחמי אוריתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

רוב העולם הולכים אחר תאוותם. (אבן עזרא)

בכל תיבה ותיבה של לימוד התורה הוא מקיים מצות עשה בפני עצמה. (חפץ חיים)
עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצות ולעמוד בנסיון. (מסילת ישרים)